

PAPER DETAILS

TITLE: Trump'in Yeni Döneminde Ticaret Savaslari ve Uluslararası Ticaret Düzeni

AUTHORS: Melda Akoglu Sisman

PAGES: 47-74

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4386755>

Araştırma Makalesi / Research Article

ISSN: 2687-4091

JCS, Volume (9)1

<https://dergipark.org.tr/jcsci>

Trump'ın Yeni Döneminde Ticaret Savaşları ve Uluslararası Ticaret Düzeni

Trade Wars and International Trade Order in Trump's New Era

Atıf Gösterimi:

Şişman, M.A. (2025). Trump'ın Yeni Döneminde Ticaret Savaşları ve Uluslararası Ticaret Düzeni. Başkent Üniversitesi Ticari Bilimler Fakültesi Dergisi, (9)1, 47-74.

Melda AKOĞLU ŞİŞMAN¹

Özet

Amaç: Bu çalışma ile Trump'ın 2024 yılında ikinci defa Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Başkanı seçilmesi ile ilk Başkanlık döneminde başlattığı ticaret savaşlarının yeni döneminde nasıl şekillenebileceği ve muhtemel yeni ticaret savaşlarının küresel ticaret üzerindeki etkileri incelenmektedir. Özellikle bu süreç içerisinde; ABD'nin ticaretinde uygulaması muhtemel korumacı politikaların Avrupa Birliği (AB), Çin ve Türkiye üzerindeki olası etkileri analitik olarak analiz edilirken, liberal uluslararası ticaretin düzenleyici kurumu olan Dünya Ticaret Örgütü'nün de bu kapsamdaki kuralları ve işlevi sorgulanmaktadır.

¹ Dr., Bağımsız Araştırmacı, meldaakoglu@hotmail.com, ORCID: [0000-0001-8055-2857](https://orcid.org/0000-0001-8055-2857)

Yöntem: Uzun süredir devam eden dış ticaret açığını dengelemek üzere uyguladığı korumacı ticaret politikalarının 2018 yılından günümüze ABD ticaret verilerine yansımaları incelenmiştir. Ayrıca ABD'nin ithalatındaki olası yeni koruma önlemlerinin AB, Çin ve Türkiye'nin dış ticareti üzerindeki etkileri istatistikî veriler ışığında analiz edilmiştir.

Bulgular: Trump ikinci döneminde yükselteceğini söylediği tarifeler, küresel ticaret politikalarında belirsizliği artırıp, daralan ticaret hacimlerine yol açacaktır. Bu tarifeler, uluslararası ticaretteki karşılıklı bağımlılığın ve küresel tedarik zincirlerinin işleyişi göz önüne alındığında birçok ülkenin ticaret dengelerinde olumsuz bir etkiye sahip olacak ve ihracat pazarlarında şiddeti artan bir rekabete yol açacaktır.

Sonuç ve Katkıları: Temelleri ABD liderliğinde İkinci Dünya Savaşı ertesindeki düzenlemelere dayanan mevcut liberal ticaret sisteminden memnuniyetsizliğini ABD yönetimi uzun bir süredir ifade etmektedir. Çalışmanın sonunda, kendisi ana mimarlarından olan, mevcut uluslararası ticaret sisteminin yeniden düzenlenmesi ya da reform edilmesine arayışında ABD'nin lider rolünü tekrar üstlenip üstlenemeyeceği, ayrıca bu rolün diğer güçlü aktörler tarafından da kabulü sorgulanmaktadır.

Sınırlılıklar: Yeni ticaret savaşlarının küresel etkileri değerlendirilirken üç ülke ile çalışma sınırlı tutulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ticaret Savaşları, Trump yeni dönem, küresel ticaret

Jel Kodu: B17, F13, F5, Q17.

Abstract

Purpose: This study analyzes how the trade wars initiated by Trump in his first presidential term may take shape in his new term after his election as the US President for the second time in 2024 and the effects of possible new trade wars on global trade. Especially in this process; while analyzing the possible outcomes of the likely protectionist policies of the US on the European Union (EU), China and Turkey, the rules and function of the World Trade Organization, which is the regulatory institution of liberal international trade, are also questioned in this context.

Methodology: The reflection of the protectionist trade policies implemented by the US to balance its long-standing foreign trade deficit on US trade data since 2018 is analyzed. In addition, the effects of possible new protectionist measures in US imports on the foreign trade of the EU, China and Turkey are analyzed in the light of statistical data.

Findings: The increased supposed tariffs in Trump's second term will upsurge uncertainty in global trade policies and lead to shrinking trade volumes. Given the

interdependence in international trade and the functioning of global supply chains, these tariffs will have a negative impact on the trade balances of many countries and will lead to increased competition in export markets.

Implications: The US administration has long expressed dissatisfaction with the current liberal trade system, which has its roots in US-led post-World War II arrangements. The paper concludes by questioning whether the United States, as one of its main architects, can resume its leading role in the quest to reorganize or reform the existing international trading system, and whether this role should be accepted by other powerful actors.

Limitations: In assessing the global effects of the new trade wars, the study is limited to three countries.

Keywords: Trade Wars, Trump's new era, global trade

Jel Codes: B17, F13, F5, Q17

1. Giriş

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra liberal ticaret politikaları, Batı ülkelerindeki hâkimiyetiyle güçlenmiş ve daha sonra Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) dağılmasıyla küresel ticaretin tartışmasız hâkim yaklaşımı haline gelmiştir (Şişman, 2021:2). Tartışmasız hâkimiyetine rağmen, liberal ticaret politikası uygulamaları mevcut ekonomik konjonktürün gerekliliklerine göre süreç içerisinde yeniden yapılandırılmıştır. 70 yılı aşan sürede uygulanan liberal ticaret politikalarının tarihsel gelişimine bakıldığında, sürecin ilk başlarında yerleşen liberal düzen, "Bretton Woods" kurumları ve düzenlemeleri (finans için Uluslararası Para Fonu-IMF, ticaret için Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması- GATT ve Dolar-Altın parasal sisteminin kurulması) altında 1971 yılına kadar süren Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) üstünlüğü ile pekiştirilmiştir. Spero ve Hart'a göre (2010: 2) bu liberal sistem üç siyasi temele dayanmıştır: Gücün az sayıda devlette yoğunlaşması (Batı Ülkeleri), bu devletler tarafından paylaşılan önemli çıkar ortaklığının varlığı (liberalizm) ve liderlik rolü üstlenmeye istekli ve muktedir hegemon bir gücün varlığı (ABD). Ancak, bu düzeni sürdürmek ve liderlik yapmak bazı dönemlerde ABD yönetimi için sıkıntılı durumlar yaratmıştır. Örneğin; 1971'de Vietnam Savaşı'nın da derin ekonomik etkilerinden sonra ABD, Bretton Woods sistemi ile kurulan Dolar-Altın Standardı'nı uygulamaktan vazgeçmiş ve dalgalı döviz kuru uygulamaları ile birlikte 1970'ler boyunca devletlerin yoğun korumacılık faaliyetleri uluslararası ticaret sisteminde belirleyici olmuştur. Devam eden süreçte ise 1980'lerden itibaren liberalizmin başka bir versiyonu olan neoliberal politikaların uygulanmaya başlanması, küresel ticarete de etkisini göstermiştir. Böylelikle II. Dünya Savaşı sonrası serbest ticaret düzeni sağlama işlevini üstlenen GATT anlaşması, çok taraflı bir ticaret örgütüne dönüşüp, küresel boyutta neoliberalizmin ticaretteki kurumsal haline gelmiştir.

Nitekim 2000 sonrası dönemde de küresel ekonomide yaşanan krizler, salgınlar ve bazı siyasi gelişmeler Bretton Woods düzenlemeleri ile kurulan liberal ekonomik sistemin işleyişi ve kurumlarının artan bir şekilde sorgulanmasına neden olmuştur. Bu dönemde öne çıkan gelişmeler: 2008 küresel ekonomi krizi, akabinde yaşanan küresel salgın Kovid19, Rusya'nın Ukrayna'yı işgali (2022), son dönemde de İsrail'in

Ortadoğu'da saldırgan tavırları (2023) ile uluslararası ilişkilerde yaşanan bazı belirsizlikler bu süreci hızlandırmıştır. Bu çerçevede; uluslararası ticarette tedarik süreçlerinde aksamaların yarattığı artan maliyetler, sürdürülebilir kalkınma politikaları çerçevesinde çevrenin korunmasına yönelik sayıları hızla artan yeni düzenlemeler, sübvansiyonlar vb. birçok yeni gündem konuları 20.yüzyılın ortasından itibaren korunmaya çalışan liberal ekonomik düzende çalkantılar yaratmıştır.

Öte yandan, günümüz liberal ekonomik sisteme en fazla zarar veren ve sorgulanmasına neden olan olayların belki de en önemlisi; bu sistemin ana mimarı olan ABD'de 2017 yılında Trump'ın Başkan seçilmesi süreciyle başlayan uluslararası ticaretteki "ticaret savaşlarıdır." Aslında ABD'nin bu dönemde başlattığı ticaretindeki yoğun korumacı politikalar, yukarıda bahsedildiği üzere ABD'nin hegemonik gücü altındaki liberal sistemi içerisinde artık bu liderlik rolünün devamında eskisi kadar istekli olmadığına da işarettir. Söz konusu süreç, uluslararası ticarette 1970'lerde deneyimlenen liberal sistem içindeki korumacılık politikalarına tekrar dönüşü çağırıştır. Trump'ın ilk dönemindeki dışişleri ve ticaret politikası, 1990-2017 arası tecrübe edilmiş olan neoliberal küreselleşme ve uluslararasılaşmanın eksikliklerine yönelik bir tepki olarak da görülmektedir (O'Brian, 2024). Buradan hareketle Trump, serbest ticaretin uygulamada böyle olmadığını ve birçok durumda yabancı hükümetlerin ABD'nin ekonomik ve güvenlik çıkarlarına zarar vermek için yüksek gümrük tarifeleri, ticaret engelleri ve fikri mülkiyet hırsızlığını kullandığını savunmuştur (O'Brian, 2024).

Bu çalışma ile Trump'ın 2024 yılında ikinci defa ABD Başkanı seçilmesi ile ilk Başkanlık döneminde başlattığı ticaret savaşlarının yeni döneminde nasıl şekillenebileceği ve muhtemel yeni ticaret savaşlarının küresel ticaret üzerindeki etkileri incelenmektedir. İlk olarak, liberal uluslararası ticaretin kural koyucusu ve GATT'ın halefi olan Dünya Ticaret Örgütü'nün ticaretteki korumacılık politikalarına ilişkin yaklaşımı incelendikten sonra, Trump'ın ilk ABD Başkanlığındaki ticaret politikaları ve başlattığı ticaret savaşları kısaca özetlenecektir. Çalışmanın devamında, Trump'ın yeni döneminde uygulaması muhtemel yeni korumacı politikaların küresel etkileri ile birlikte ticaret ortakları Avrupa Birliği (AB), Çin ve Türkiye üzerindeki etkileri de analiz edilecektir. Çalışmanın sonunda da elde edilen bulgulara yer verilecektir.

2. DTÖ ve Korumacılık

İkinci Dünya Savaşı sonunda oluşturulan liberal düzenin önemli bir ayağı olan ve taraf devletlerarası gümrük vergilerini (tarifeleri) azaltma çabasıyla imzalanan GATT'ın uluslararası ticaretteki önemi tartışılmazdır. İmzalandığı 1947'den 1994'e kadar GATT, dünya ticaretinin bir bölümü için kurallar belirlemiş ve böylece uluslararası ticarette en yüksek büyüme oranlarının görüldüğü dönemlerde işlevsel olmuştur. Her ne kadar genel itibarıyla uluslararası ticarette belirli bir serbestlik ve düzenleme getirmiş olsa da GATT, ancak 47 yıl boyunca bir anlaşma olma ötesine geçememiştir.² GATT imzacıları, ancak 1994 yılından itibaren 8 yıl süren müzakerelerin ardından uluslararası ticaret

² Öte yandan belirtmek gerekir ki neredeyse yarım asır boyunca GATT'ın öncülük ettiği ticaretteki temel hukuk ilkeleri 1947'de olduğu gibi varlığını halen devam ettirmektedir. GATT 1994 Anlaşması, DTÖ Kuruluş Anlaşması'nın bir parçasıdır.

konularında devletlerarası bir kuruluşun oluşturulması konusunda anlaşabilmişlerdir. Böylece savaş sonrası dönemde dünya ticaretini tarifeler yoluyla izlemeyi ve düzenlemeyi amaçlayan bir anlaşma, çok taraflı ticareti düzenleyen bir devletlerarası örgüt haline gelmiş ve Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) 1 Ocak 1995 tarihinde hayata geçmiştir.

DTÖ'nün kuruluşu aslında o dönemlerde hayata geçirilen neoliberal politikaların, uluslararası ticarete kurumsallaşmasını sağlamıştır. DTÖ'nün ana kuruluş amacı, *"uluslararası ticaretin mümkün olduğunca sorunsuz, öngörülebilir ve serbest bir şekilde akmasını sağlamaktır"* (WTO, 2024a) şeklinde ifade edilmiştir. DTÖ, uluslararası ticarete GATT'ın kapsamı dışında kalan birçok konuda düzenleme getirmiş ve uluslararası ticaretin her yönüyle küresel boyutta düzenlenmesini sağlamıştır. Örneğin; tarım ürünleri ticareti, hizmetler ticareti, ticaretle bağlantılı fikri mülkiyet hakları, ticaretle bağlantılı yatırım tedbirleri vb. Bu kuruluşun uluslararası ticaretteki önemi sadece kapsadığı alanların genişliğinde değil, bu kuralların ve düzenlemelerin bağlayıcılığının üye devletler tarafından kabulünde yatmaktadır. Böylelikle kurulan yeni sistemle birlikte DTÖ Anlaşmazlıkların Halli Mekanizması (AHM) oluşturulmuş ve üye devletlere ticaret ortaklarının, DTÖ kurallarına uygun olmadığını düşündükleri politika ve uygulamalarını şikâyet edebilecekleri, bu şikâyetlerin de bir mahkeme ortamında incelenip, sonuca varılabileceği bir denetim mekanizması hayata geçirilmiştir. Bu sistem uyarınca, bir üye devletin ilgili ticaret uygulamasıyla DTÖ kurallarına uymadığı tespit edilmesi halinde, ilk önce istişareler ile sorun çözümlenmeye çalışılmakta, eğer ki taraflar arası bir çözüme kavuşamaz ise, şikâyetçi devlet ya da devletlerin bahse konu uluslararası ticaret düzenine aykırı olduğuna hüküm verilen uygulama/uygulamalardan doğan zararlarını telafi etmek amacıyla, uygulamayı hayata geçiren tarafa çeşitli ticari misillemelerde bulunmasına izin verilmektedir.

Tahmin edileceği üzere, GATT'ın imzalanmasında olduğu gibi, DTÖ'nün kuruluşunda da ABD'nin etkisi ve nüfuzu önem arz etmiştir. DTÖ'nün kuruluş amacında da belirtilen ticaretin mümkün olduğunca sorunsuz, öngörülebilir ve serbest bir şekilde akmasını sağlamak, ABD ve müttefikleri liberal ülkeler nezdinde sermaye birikimi için önemli bir işleve sahiptir. Aslında bu amaç, GATT ile başlatılmış ama istenilen düzeyde ticaretin serbestleşmesi sağlanamadığından yeni bir organizasyona ihtiyaç duyulmuştur. Böylelikle DTÖ, küresel ticaretin %98'inden fazlasını temsil eden 166 üye ülkesiyle dünyanın en büyük uluslararası ekonomik örgütü haline gelmiştir (WTO, 2024a). Nitekim, Sovyet Bloğunun dağılması ile blok üyesi ülkelerin de DTÖ üyesi olması (özellikle Rusya Federasyonu'nun 2012 yılında, Çin'in de 2001 yılında üye olması), bu örgütün küresel bir yapıya kavuşmasını sağlamıştır.

Aslında DTÖ ile ilgili vurgulanması gereken önemli bir husus şudur: DTÖ hukukunun öncelikli hedefi, neoliberal düzlemde dünya ticaretinin çok taraflı olarak kabul edilmiş "kurallara dayalı" (rule based) serbest ticaret ve rekabet eşitliği yönünde yeniden düzenlenmesidir. Ancak bu düzenlemeler yapılırken birtakım değerlere göre ticaretin yeniden düzenlenebileceği de vurgulanmaktadır. Bu nedenle de "DTÖ'nün amaçladığı serbest ticaret sistemi mutlak bir serbesti değildir" (Kaya, 2017:190). Aslında bir açıdan; "DTÖ üye ülkeler tarafından önem atfedilen bir takım toplumsal değer ve menfaatler aleyhine serbest bir ticaret sisteminin kurulmasını öngörmemektedir" (Kaya, 2017:190). Söz konusu menfaatler ve değerler göz önüne alındığında, DTÖ kuralları (hukuku) üye devletlerin ticaretlerinde çeşitli kısıtlayıcı eylemlerde bulunmalarına

cevaz vermektedir. Nitekim çok taraflı ticaret sisteminin sürdürülebilmesi (üye devletlerin sayısı bugün 166'ya ulaşmıştır) üye devletlerin bazı ekonomik gerçekliklerinin de dikkate alınmasını zorunlu kılmaktadır (Kaya, 2017:190). Bu uygulamalar "DTÖ kurallarının (hukukunun) istisnaları" olarak belirtilmektedir. Bahse konu istisnaların temel amacı, üyelerin ticaret dışı meşru hedeflerini makul ve iyi niyetli bir şekilde takip etmelerine izin vermektir (Ayres ve Mitchell, 2012:39). Bu çerçevede mal ticaretine yönelik olarak GATT'ın XX., XXI., XXIV., XII. maddeleri bu istisna düzenlemelerini içermektedir. Bu hükümler uyarınca: "kamu ahlakı; insan, hayvan, bitki hayatı ve sağlığı; bölgesel iş birliği; ödemeler dengesi; ekonomik kalkınma ve ulusal güvenliğin" sağlanması gibi bazı amaçlar çerçevesinde üye devletler ticaretlerinde kısıtlayıcı düzenlemeler getirebilmektedir (Kaya, 2017:171). Hizmetler ticareti için belirlenen istisna hükümler ise DTÖ-Hizmetler Antlaşmasının (GATS) XIV.,XII.,V. maddelerinde düzenlenmektedir.

Bununla birlikte, temelde korunması hedeflenen sosyal ve ekonomik değerler ile ticaretin serbestleşmesini öngören DTÖ kuralları arasındaki bir çelişki oluşması durumunda, istisna hükümleri söz konusu değer ve menfaatlara öncelik vermektedir (Kaya, 2017:171). Diğer taraftan, istisna hükümleri kapsamında toplumsal değerler ve menfaatler ile ekonomik gerçekliklere yer verilmiş olması, bu konularda sınırsız bir şekilde DTÖ kurallarından sapmaya da imkân tanımamaktadır (Kaya, 2017:190). Bu istisnai düzenlemeler kapsamında uygulanmak istenen ticaret kısıtlayıcı bir düzenleme ancak o konuyla ilgili DTÖ hükmünde belirtilen şart ve usullere uygun bir şekilde hayata geçirilmelidir (Kaya, 2017:171).

Bu istisnalar birlikte değerlendirildiğinde, DTÖ anlaşmaları kapsamında ticaretin serbestleştirilmesine genel olarak öncelik verilmesine rağmen, hiçbir ülkeden her ne pahasına olursa olsun ticaretini serbestleştirmesinin beklenmediği açıkça görülmektedir (Ayres ve Mitchell, 2012:39).

Diğer taraftan, DTÖ bünyesinde mal ticaretini düzenleyen anlaşmalardan "ticaret politikası önlemleri" başlığı altında toplanabilecek üç anlaşma (Korunma Önlemleri, Anti-Damping ve Sübvansiyonlar ve Telafi Edici Önlemler Anlaşmaları) ile de üye devletlere ticaretlerinde korumacı politikalar uygulamalarına, ithalatlarında bazı ek vergiler, kotalar getirmelerine olanak sağlanmaktadır. Bu çerçevede devletler, iç piyasalarını ve yerel üreticilerini hem adil olmayan hem de aniden artan bir ithalatın ciddi zarar ya da ciddi zarar tehdidi oluşturabilecek sonuçlarından belli bir süre korumak amacıyla bazı düzenlemeleri hayata geçirebilmektedir. Bu düzenlemeler, nereden gelirse gelsin belirli malların ithalatında uygulanabileceği gibi, belli ülke mallarına, o ülkede yerleşik belli bazı firma ve ürünlerine yönelik de uygulanabilmektedir. Her ne kadar ticaretin serbestleşmesi temel çerçeve olsa da gerek yukarıda bahsedilen toplumsal değer ve menfaatler, gerekse adil olmayan/zarar verici ticaretten üye devletleri korumak DTÖ'nün diğer bir işlevi olmaktadır. Ancak üye devletlerin ithalatlarında uygulayabilecekleri kısıtlamalar ya da vergiler, ilgili anlaşmalar ile getirilen düzenlemeler ve ayrıntılı prosedürler kapsamında hayata geçirilebilmektedir. Uygulama usullerindeki bir hata ya da yanlış yorum, tedbir uygulayan ülke aleyhine DTÖ anlaşmazlık halli mekanizması çerçevesinde şikâyet konusu olabilmektedir.

Ticaretin serbestleşmesi idealini kendine amaç edinmiş çok taraflı bir uluslararası örgütün, aynı zamanda bünyesinde bazı istisnalar ve çeşitli politikalar da belirleyerek, üye devletlerin belirli şart ve durumlarda korumacılığa başvurmasını sağlayacak düzenlemeler barındırması ilk aşamada çelişkili gelebilir. Ancak liberal düşünce sistemi içerisinde serbest ticareti savunanlar aynı zamanda, hem bazı toplumsal değerleri dikkate alarak ticaretlerinde kısıtlayıcı önlemleri, hem de yerel üreticilerinin/ihracatçıların rekabet güçlerini koruyabilmek amacıyla gerekli gördükleri alanlarda kendilerine "adil ticaret" söylevi içerisinde hareket imkânı getirecek düzenlemeleri hayata geçirmişlerdir. Sonuçta daha önce de değinildiği üzere, uluslararası ekonomik konjonktürün gerekliliklerine göre liberal ticaret sistemi içinde gerekli olduğunda başvurulmak üzere, ticarette korumacılığa da imkân veren unsurlar bulunmaktadır.

Hal böyle iken, Trump yönetimindeki ABD 2018 yılından itibaren ülkenin ticaret dengesinde 1970'lerden itibaren tecrübe ettiği açığı (Reinbold ve Wen, 2019) artık bir ulusal güvenlik meselesi olduğunu iddia ederek, çeşitli başlıklarda ticaretinde korumacı politikalara başvurmuştur. Öte yandan, ABD bu uygulamaları yukarıda da değinilen bazı istisna uygulamaları ya da ticaret politikası önlemleri çerçevesinde başvurulabilecek prosedürler ve kurallara bağdaşmayan şekilde tek taraflı olarak hayata geçirmiştir. Böylelikle, liberal dünyanın DTÖ kurulurken hedeflediği serbest ve öngörülebilir ticaret yerini çeşitli tek taraflı korumacılık politikaları çerçevesinde artarak devam eden ticaret savaşlarına ve öngörülemez bir küresel ticaret ortamına bırakmıştır. Trump'ın 2020 yılında sona eren başkanlığından sonra bu bayrağı devralan Biden hükümeti de selefinin ticaret politikalarından geri adım atmamış, bu politikaların devamı yönünde tercihini kullanmıştır. Bu noktada ABD ticaret politikalarında devamlılık bulunduğunu söylemek mümkündür.

2024 Kasım'ında Trump'ın yeniden ABD başkanı seçilmesi ile onun ilk döneminde küresel korumacılığın fitilini ateşlediği ticaret savaşlarının yeni döneminde nasıl şekilleneceği merak konusudur. Ancak seçim kampanyası boyunca verdiği demeçlerden, ikinci döneminde de Trump'ın dünya ticaretini oldukça olumsuz yönde etkileyecek politikalarının artarak devam edeceği tahmin edilmektedir.

3. Trump'ın İlk Başkanlık Dönemi Politikaları ve Ticaret Savaşları

"Ticaret savaşları, ülkelerin korumacı politikalarının kapsamını çarpıcı bir biçimde artırmaları ve ticaret ortaklarının misillemeleri sonucu bu savaşın küresel bir boyut kazanması anlamına gelmektedir" (Çetinkaya ve Muratoğlu, 2019: 9). "Dolayısıyla 21.yüzyıldaki ticaret savaşı kavramı ile 2018 de başlayan ve etki alanı itibarıyla oldukça kapsamlı olan gümrük vergilerinde artışların kast edildiği anlaşılmaktadır" (Çetinkaya ve Muratoğlu, 2019:10). Nitekim, Trump'ın ülke ithalatında başlattığı tek taraflı korumacı politikalar, bu politikaların yöneldiği ilgili ülkeler tarafından misilleme ile cevap verilmesine yol açarak, birçok ülkenin karşılıklı korumacılık savları ve misillemelerinin küresel ticarette gündemi belirlemesine ve ticaret politikalarında artan belirsizliğe neden olmuştur.

Böylelikle başlayan bu sürece "ABD ve Çin'in saldırgan ticaret politikalarının şekillendiğini" (Çetinkaya ve Muratoğlu, 2019:10) söylemek yanlış olmayacaktır. ABD

özellikle Çin'in adil olmayan ticaret uygulamalarının Amerikan ekonomisine büyük zarar verdiğini ve Çin menşeli mamul mallara, özellikle bazı önemli ilaçlara, bağımlılığına yol açtığını savunmuştur (O'Brien, 2024). Nitekim ABD Başkanı Trump 2 Mart 2018 tarihinde attığı bir tweet ile; *"Bir ülke (ABD) iş yaptığı hemen her ülkeyle ticaretinde milyarlarca dolar kaybediyorsa, ticaret savaşları iyidir ve kazanması kolaydır. Örneğin, belirli bir ülkeyle 100 milyar dolar kaybettiğimizde ve onlar şirinlik yapıp artık ticaret yapmadıklarında, biz büyük kazanırız"*³ ticaret savaşı başlattıklarını bütün dünyaya duyurmuştur.

ABD ekonomisini uzun süredir etkileyen ticaret açığını azaltmak için Trump yönetimi, ülke ithalatını kısıtlayarak üç alanda ticaret savaşı başlatmıştır⁴ (Kimberly, 2019). İlk olarak, ABD çelik ve alüminyuma küresel bir gümrük vergisi getirmiştir. İkinci olarak, Çin'den gelen bazı seçilmiş ürünlere yeni gümrük vergileri uygulayarak bir süreç başlatmıştır. Üçüncü olarak da ABD, bazı ülkeleri ABD' nin talep ettiği koşulları sağlamadıkları takdirde ihracatlarına ilave gümrük vergisi uygulamakla tehdit etmeye başlamıştır. Üçüncü başlık kapsamındaki önlemler ile ilgili olarak Meksika ve AB'ye yönelik tehditler ön plana çıkmaktadır. Örneğin; 4 Haziran 2019'da ABD yönetimi, Meksika hükümetini ülkede bulunan sığınmacıların sayısını azaltmaması halinde, bu ülkeden yapılan tüm ithalata %5 gümrük vergisi uygulamakla tehdit etmiştir (Kimberly, 2019). Buna ilaveten ABD, Meksika'yı harekete geçmeye zorlamak için gerekirse gümrük vergisini %25'e çıkarabileceğini de belirtmiştir (Kimberly, 2019). Bunun üzerine Meksika, ABD'nin Meksika ürünlerine uyguladığı gümrük vergilerine misilleme olarak Amerikan çeliği, domuz eti, peynir, elma, patates ve viskiye %25'e varan oranlarda gümrük vergisi uygulamaya başlamıştır⁵ (Reuters, 2019).

Aynı tehdit AB için tarım sektörünü ABD-AB ticaret müzakerelerine dahil etmeye zorlamak, aksi takdirde Avrupalı otomobillerin ABD'ye ithalatında ilave gümrük vergileri ile karşı karşıya kalabileceğini belirtmek için de kullanılmıştır (Burchard, 2019). AB'nin dünyanın en büyük motorlu araç ihracatçısı, ABD'nin ise en büyük ithalatçısı olduğunu belirtmek gerekir. Özellikle Alman otomobil üreticileri, ABD'de de önemli üretim tesisleri olmasına rağmen (Daimler, BMW ve Volkswagen) olası yeni gümrük vergileri karşısında zarar göceklerini belirtmişlerdir (Politi ve Rocco, 2019). Zira Trump'ın artırmayı planladığı gümrük vergileri otomotiv yan sanayi ile birlikte tüm otomotiv sektörünü kapsamaktaydı (Politi ve Rocco, 2019). ABD'nin taleplerine karşılık olarak AB, her iki tarafın da müzakerelere başlamak için bir temel üzerinde anlaşması halinde oldukça hızlı bir şekilde yapılabilecek bir transatlantik ticaret anlaşmasını ortaya çıkarmaya çalışmış; ancak tarım konusundaki tartışmaların ortasında böyle bir anlaşmaya varılamamıştır (Burchard, 2019).

ABD'nin çelik ve alüminyum ürünlerine küresel düzlemde getirdiği ek tarifelerden zarar gören ihracatçı ülkelerin DTÖ'ye şikâyetinde bulunması şaşırtıcı değildir. Avrupa Birliği, Türkiye, İsviçre, Rusya, Norveç, Meksika, Kanada, Hindistan ve Çin DTÖ nezdinde ABD'ye karşı şikâyetinde bulunmuşlar ve aynı zamanda bazı karşı önlemler ile misilleme

³ X: <https://x.com/realDonaldTrump/status/969525362580484098>

⁴ ABD, ticaret savaşını başlatmadan önce 22 Ocak 2018 tarihinde güneş paneli ve çamaşır makinesi gibi ürünlerin ithalatında DTÖ Korunma Önlemleri Anlaşması uyarınca da korunma önlemleri getirmiştir.

⁵ ABD, Meksika ile söz konusu itilafın çözümü için 2019 yılında anlaşmaya varmış, ABD ilave vergileri askıya alırken, Meksika da yasadışı mültecilerle geçişlerinde gereken düzenlemeleri yapacağını belirtmiştir (Bown ve Kolb, 2023).

yapmaya da başlamışlardır (WTO, 2018; 2024b). AB, ABD'nin çelik ve alüminyuma uyguladığı gümrük vergilerine misilleme olarak ABD'den ithal edilen 2,8 milyar ABD doları tutarındaki bazı ürünlere %25 oranında ithalat vergisi getirmiştir (Reuters, 2019). Bu çerçevede AB'nin hedef aldığı tipik Amerikan ürünleri arasında Harley-Davidson motosikletleri, viski, yer fıstığı, kot pantolon, çelik ve alüminyum yer almaktadır (Reuters, 2019). Ayrıca, bu uygulamaların DTÖ kuralları çerçevesinde bir anlaşmazlığın çözümü kavuşturulmadan misilleme aşamasına gelmesinin ender rastlanan bir durum olduğunu vurgulamak gerekmektedir (Bown, 2019).

Öte yandan, ABD'nin başlattığı ticaret savaşı küresel ticaret açısından büyük önem taşımaktadır. Zira bu savaşın sonuçları sadece belirli ülke ithalatçı ve ihracatçıları değil (örneğin; Amerikalı ve Çinli firmalar) "Küresel Değer Zincirleri (KDZ)"⁶ sürecindeki küreselleşmenin bir sonucu olarak bu ülkelerde iş yapan (Alman otomobil üreticileri gibi) dünyanın dört bir yanından tüccarları ve yatırımcıları da etkilemektedir. Nitekim dünya ticareti ve üretimi, KDZ olarak adlandırılan yapılar içerisinde giderek daha fazla organize olmaktadır (De Backer ve Miroudot, 2013:5). Zaman içerisinde daha fazla sayıda ülkeye yayılmaları, değer zincirinin neden "küresel" olarak kabul edildiğini açıklamaktadır (De Backer ve Miroudot, 2013:7). Teknolojik ilerleme, maliyet avantajları, kaynaklara ve piyasalara erişim, ticaret politikası reformları, üretim süreçlerinin dünya genelinde karşılaştırmalı üstünlüklerine göre coğrafi olarak uluslararası parçalanmasını kolaylaştırmıştır (De Backer ve Miroudot, 2013:5).

Aslında Çin'in ticaret kapasitesindeki, özellikle de ihracatındaki belirgin artış, birçok ülkenin ticaret dengesini bozarak önemli sonuçlar doğurmuştur. Çin'in ihracat başarısının en önemli göstergesi dünya ihracatında sahip olduğu paydır. 2001 yılında %4'lük bir paya sahip iken bu oran 2018'de büyük bir artış göstererek %13 seviyesine ulaşmıştır (Trade Map, 2024). Ticaret savaşlarının ertesinde de Çin'in dünya ihracatından aldığı pay artmaya devam etmiş ve 2020-23 yılları arasında %14-15 oranına yükselmiştir (Trade Map, 2024).

Tahmin edilebileceği üzere, ABD'nin ticareti de Çin'in yükselişinden etkilenmiş ve bu ülkeyle olan ticaret açığı 1985'ten bu yana artmıştır (Palumbo ve Costa, 2019). ABD'nin karşı karşıya olduğu en büyük ticaret açığı Çin ile olan ticaretinden kaynaklanmaktadır. Trade Map istatistiklerine göre, 2018 yılında ABD'nin Çin ile olan ticaret açığı 443 milyar dolardır. Uygulanan ithalat önlemleri ile bu açık 2019 yılında 365 milyar dolara gerilemiştir. Akabinde 2020, 2021, 2022 ve 2023 yıllarında sırasıyla dış ticaret açığı 332, 389, 422 ve 300 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir (Trade Map, 2024). Söz konusu açığın önemli bir bölümü (2023 yılında yaklaşık %50'si) ABD'nin Çin'den makine ve ekipman ithalatından kaynaklanmaktadır (Trade Map, 2024). Her ne kadar bu ürünlerin büyük bir kısmı KDZ'nin bir parçası olarak ABD şirketleri tarafından düşük maliyetli montaj için Çin'de üretilip tekrar ABD'ye giriş yapsa da ithalat kaleminde yer almaktadır (Kimberly, 2019).

Çin'in artan ihracatı karşısında ABD Başkanı Trump, Çin'i uzun zamandır adil olmayan ticaret uygulamaları nedeniyle suçlamıştır (White House, 2018):

⁶ Küresel değer zinciri: Bir ürünü tasarımından son kullanımına ve ötesine taşımak için coğrafi alanlardaki birden fazla firma ve çalışan arasında paylaşılan tüm faaliyetleri kapsar (tasarım, üretim, pazarlama, dağıtım ve nihai tüketiciye destek, vb.) (Seriç ve Tong, 2019).

"...damping, ayrımcı tarife dışı engeller, zorla teknoloji transferi, aşırı kapasite ve Çinli firmaları destekleyen ve birçok Birleşik Devletler firmasının eşit şartlarda rekabet etmesini imkânsız hale getiren endüstriyel sübvansiyonlar."

Ayrıca Çin'i, Amerikan şirketlerinden agresif bir şekilde teknoloji elde ederek, Amerikan inovasyon ve yaratıcılığını baltalayarak ABD'nin fikri mülkiyet haklarına zarar vermekle suçlamıştır (White House, 2018).

Sonuç olarak bu suçlamalar, Temmuz 2018'den bu yana Çin'den ABD'ye ithal edilen mallar için yeni gümrük tarifeleri uygulanmasına yol açmıştır. Bu ürünler, motosikletten makinelere, tekstil, çanta, ayakkabı, balık ürünlerinden, inşaat malzemeleri ve seramik ürünlerine kadar geniş bir yelpazede uygulanmaya başlamıştır (BBC, 2019). Çin de cevaben, kendisinin küresel bir ekonomik güç olarak yükselişinin ABD tarafından engellenmeye çalışıldığını belirtip, misilleme olarak Çin'e gelen çeşitli Amerikan mallarına yeni gümrük vergileri uygulamaya başlamıştır (BBC, 2020). Bu kapsamda kimyasallardan sebze ve viskiye kadar çeşitli ABD mallarını hedef almış ve ABD'yi ekonomi tarihinin en büyük ticaret savaşını başlatmakla suçlamıştır (BBC, 2019).

Daha önce de belirtildiği üzere, bazı DTÖ istisna kuralları ile ticaret politikası önlemleri kapsamında üye devletlerin ticaret ortaklarına ya da belirli bazı ürünlere ticarete kısıtlayıcı uygulamalar veya ek tarifeler uygulamasına izin verilmektedir. Öte yandan ABD, ticaretinde getirdiği kısıtlamaları DTÖ'nün ilgili kuralları kapsamındaki prosedürlere uygun olmayacak bir şekilde tek taraflı olarak hayata geçirmiştir. ABD, bazı ürünlere yeni gümrük vergileri getiren eylemlerini, GATT 1994'ün XXI. maddesinde yer alan DTÖ'nün istisnai hükümlerinden olan "ulusal güvenlik" maddesine dayandırmıştır. ABD'nin iddiası, DTÖ anlaşmalarının herhangi bir üyenin "temel ulusal güvenlik çıkarlarının korunması için gerekli gördüğü önlemleri almasına" engel olamaması gerekçesine dayanmaktadır (WTO, 2023). Öte yandan, şikâyetçi taraflar, tarifeler için meşru veya makul bir ulusal güvenlik gerekçesi olmadığını, ticaret açığının ulusal güvenlik kapsamında değerlendirilemeyeceğini iddia etmişlerdir (WTO, 2023). Ticaret savaşlarının başlamasıyla birlikte, DTÖ-AHM bünyesinde ABD'nin bu uygulamalarına maruz kalan devletler şikâyetçi olarak art arda çok sayıda panel kurulması prosedürünü başlatmıştır. Daha önce de değinildiği gibi, ABD uygulamalarına yönelik diğer ticaret ortakları tarafından hemen misillemeye başlanması karşısında ABD tarafı da karşı paneller oluşturma sürecini başlatmış ve bir panel diğerinin nedeni olurken anlaşmazlıkların çözüm süreci çözümlenemez bir hale gelmiştir.

İronik bir şekilde, 1980'lerden itibaren GATT'ın etkisizliği ve özellikle de bağlayıcı bir denetim mekanizmasının yokluğu ABD'yi giderek daha fazla hayal kırıklığına uğratmıştır (Bown, 2019). Aslında o dönemde, 1974 tarihinde yürürlüğe konmuş olan "Bölüm 301-Special 301-Programı"⁷ ABD'nin "agresif bir şekilde tek taraflı" hareket etmesinin yolunu açmış ve ABD'nin ticaret ortaklarına ya Amerikan ihracatçılarına daha fazla pazara giriş imkânı sağlamaları ya da yeni gümrük vergileriyle karşı karşıya kalabilecekleri yönünde tehdit imkânı sağlamıştır (Bown, 2019). O dönemde ABD'nin tek taraflılığına ilişkin artan endişeler, GATT'ın yerini DTÖ'nün almasına ve DTÖ anlaşmazlıkların çözümü sisteminin oluşturulmasına neden olmuştur (Bown, 2019). Nitekim ABD'nin öncülük ettiği çok taraflı liberal ticaret sisteminin ana kurucularından

⁷ Aynı yasa 2018'de Çin'e ilave gümrük vergisi uygulamaları için de kullanılmıştır.

biri tarafından sorgulanmaya başladığını gözlemlemek şaşırtıcıdır. Hâlihazırda ABD yönetiminin DTÖ mekanizmasından duyduğu hoşnutsuzluk, başta AHM' nin işleyiş biçimi, bazı anlaşmaların uygulanması ve Çin'in gelişmekte olan bir ülke olarak DTÖ'deki statüsü olmak üzere pek çok konuyu içermektedir.

Rockwell'e göre, çelik ve alüminyum ürünleri ithalatındaki vergi artışlarına yönelik ABD'ye DTÖ'de açılan davalar esasen benzersizdir (2022). Zira, ABD bu vergileri yıkıcı fiyatlandırmayı (damping) dengelemek ya da ABD'li üreticileri dezavantajlı duruma düşüren yabancı sübvansiyonlara karşı koymak için değil, aksine, bu ithalatların ABD'nin ulusal güvenliğine tehdit oluşturduğu iddia edilerek oluşturulmuştur ki Trump'ın o dönem Ticaret Temsilcisi- eski bir çelik endüstrisi avukatı- olan Bob Lighthizer, bu ithalatların ABD'nin ulusal güvenliğine tehdit oluşturduğu fikrinin savunucusudur (Rockwell, 2022). Aslında ABD'nin bu ürünlerdeki korumacılığına kılıfı "ulusal güvenliğine" tehdit olarak öne sürmesi, söz konusu önlemlerden nasibi alan AB, Türkiye, Kanada, Norveç gibi müttefikleri için de sıkıntılı bir durum yaratmaktadır. Kendisi gibi NATO üyesi olan bu devletler, ABD'nin ulusal güvenliğini nasıl tehdit etmektedir!

En son aşamada DTÖ-AHM'de Çin, Norveç, İsviçre ve Türkiye tarafından açılan "Amerika Birleşik Devletleri - Çelik ve Alüminyum Ürünlerine İlişkin Belirli Önlemler" davalarında ABD'nin DTÖ'nün ilgili tüm anlaşma ve kurallarına uygun olmayan bir şekilde çelik ve alüminyum ürünlerinde vergilerini artırdığına hüküm verilmiştir (WTO, 2023). Bu hükümler arasında, ABD'nin ilgili ürünlerdeki ithalat artışının ulusal güvenliğini tehdit ettiği gerekçelendirmesi de bulunmaktadır. ABD ise panel sonuçlarını temyize taşıyacağını belirtmiştir.

ABD'nin söz konusu uygulamasına dair Hindistan, Kanada, Meksika ve Rusya tarafından da DTÖ nezdinde şikâyet mekanizmasına başvurulmuştur. Rusya hariç, bu ülkeler DTÖ'de panel sürecinde yapılan görüşmelerde/istişarelerde ABD ile uzlaşmaya varmıştır. Rusya'nın başlattığı şikâyet ve devamındaki panel oluşturma talebi süreler ile ilgili bazı teknik nedenler ile oluşturulamamıştır (WTO, 2024c). Avrupa Birliği ile ilgili olan süreçte ise taraflar konuyu DTÖ paneli bünyesinde değil, yine AHM' nin parçası olan bir tahkim hakemi/heyeti kapsamında görüşmeye devam etmek istemişlerdir (WTO, 2022).

DTÖ'nün söz konusu kararlarına cevaben Biden yönetimi 9 Aralık 2022 tarihinde aşağıdaki açıklamayı yayınlamıştır:

"Amerika Birleşik Devletleri, Çin ve diğerleri tarafından Amerika Birleşik Devletleri'nin çelik ve alüminyuma ilişkin 232. Bölüm tedbirlerine yönelik itirazlara ilişkin olarak bugün açıklanan Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) panel raporlarındaki hatalı yorum ve sonuçları şiddetle reddetmektedir. Amerika Birleşik Devletleri, 70 yılı aşkın bir süredir, ulusal güvenlik konularının DTÖ anlaşmazlık çözümünde incelenemeyeceği ve DTÖ'nün bir DTÖ üyesinin güvenliğine yönelik çok çeşitli tehditlere yanıt verme kabiliyetini ikinci kez değerlendirme yetkisine sahip olmadığı konusunda açık ve net bir tutum sergilemiştir. Bu DTÖ panel raporları, DTÖ anlaşmazlıkların halli sisteminin temelden reforme edilmesi ihtiyacını güçlendirmektedir. DTÖ, piyasa odaklı çelik ve alüminyum sektörleri için varoluşsal bir tehdit ve ABD ulusal güvenliği için bir tehdit olan ÇHC ve diğerlerinden gelen ciddi ve kalıcı piyasa dışı aşırı kapasiteyi durdurmada etkisiz olduğunu kanıtlamıştır. DTÖ şimdi ABD'nin de boş durmaması gerektiğini öne

sürmektedir. Amerika Birleşik Devletleri, temel güvenliği konusunda karar verme yetkisini DTÖ panellerine bırakmayacaktır." (Hodge, USTR, 2022)

Bu açıklamadan da görüleceği üzere, Biden yönetimi de Trump'ın ilk döneminde başlatılan çeşitli kılıflardaki korumacılığa sahip çıkmış ve bu uygulamaların devamı için de ışık yakmıştır.

Ayrıca, Biden yönetiminde son yıllarda ihracat kontrolleri ABD dış politikasında ön plana çıkmaya başlamıştır. Dışişleri Bakanlığı, Ukrayna'yı işgaline tepki olarak Rusya'nın savunma ve diğer sektörlerine 2022 yılında çok sayıda ihracat kontrolü uygulamaya başlamış ve bu yasak da Moskova'nın savaşta kullandığı teknolojilere erişimini ciddi şekilde kısıtlamıştır (US Department of State, 2022). Buna ek olarak ABD, Çin'in askeri kapasiteye sahip gelişmiş yarı iletkenlerin satışı üzerinde kontroller uygulamak da dâhil olmak üzere, ticaretinde yeni ihracat kontrolleri uygulamaya başlamıştır (Bureau of Industry & Security, 2022).

Böylelikle ticaret savaşlarının yanı sıra uluslararası literatürde "teknoloji/ çip savaşları" olarak da adlandırılan bir süreç başlamıştır. Özellikle son yıllarda Çin ekonomisindeki teknolojik ilerleme, temel olarak küreselleşmenin sağladığı bilgi ve teknolojilerin kullanılması sürecini içermektedir (Canuto, 2023: 2). ABD ve bir dereceye kadar da daha az çatışmacı Avrupa Birliği'nin Çin ile açıkça bir teknolojik rekabet içine girmesiyle uluslararası sistem yeni bir rekabet ve savaşa tanıklık etmeye başlamıştır (Miller, 2022).

Bu kapsamda ABD, öncelikle Çin'in "Huawei" markasına yönelik bazı yaptırımlar ve bu ürünün üretimi ile ilgili ihracat kontrollerini hayata geçirmiştir (Pompeo, 2020). "İlaveten, yarı iletken üreticisi "Tayvan Yarıiletken Üretim Şirketi'nin" (TSMC) gelişmiş bir yarı iletken tesisini ABD'de açacağını açıklaması, ticaret savaşları ve teknoloji yarışının şirketlerin yatırım politikaları ve kararlarının bu mücadeleden ne şekilde etkilendiğinin önemli bir örneğini teşkil etmiştir" (Herdem ve Çelikkaya, 2024). Çin'in yarı iletken üretimi konusundaki ilerlemesini engellemek, mevcut ABD dış politikasının merkezi haline gelmiştir (Canuto, 2023: 2). Çin üretim ve ihracatının teknolojik olarak daha az gelişmiş segmentlerindeki başarısının ardından ABD, Çin'in Kuzey Amerika ekipmanlarına ve teknolojilerine erişimine karşı engelleri artırarak Çin'in teknolojik gelişimini önlemeyi hedeflemiştir (Canuto, 2023: 2).

ABD tarafından Çin'in; elektrikli araçlar, güneş enerjisi, yapay zekâ ve kuantum bilişimi gibi kritik alanlarda teknolojik gelişme ve inovasyonda küresel lider olan ABD'nin yerini alarak gücünü ve güvenliğini artırmayı, bunu yaparken de daha önce belirtildiği gibi çok yüksek miktarlardaki sübvansiyonlara, fikri mülkiyet hırsızlığına ve haksız ticaret uygulamalarına güvendiği ifade edilmektedir (O'Brian, 2024). Örneğin, otomotiv sektöründe Pekin'in, Seul' den Tokyo'ya, Detroit'ten Bavyera'ya kadar otomobil üreticilerini iflas ettirmek amacıyla kendi üreticilerini sübvansiyon yağmuruna tuttuğunu, milyonlarca ucuz elektrikli aracı ABD ve müttefik ülkelerdeki pazarlara sürmeye teşvik ettiğini ve BYD gibi ulusal şampiyonları desteklediğini savunmuştur (O'Brian, 2024).

Özetle, bilgi ve enerji akışları tüm ekonomik faaliyetlerin temelini oluşturup, ileri teknolojiler kullanımı da her ikisini de desteklediğinden Trump döneminde başlayan ve

Biden döneminde de devam eden teknoloji edinimi ve ticaretteki mücadele uluslararası ilişkileri ve tedarik zincirlerini yeniden şekillendirmektedir (Canuto, 2023: 2).

4. Trump 2.0⁸ ve Ticaret Savaşları:

Kasım 2024'te Trump'ın yeniden ABD Başkanı seçilmesinin, önceki dönemdeki politika ve uygulamaları göz önüne alındığında küresel ekonomide bazı yansımaları olacağı tahmin edilmektedir. Ayrıca "seçim öncesi beyanlarında Amerikan halkına vaat ettiği 'Amerika'yı tekrar büyük yapacağım' düşüncesi aslında gümrükler yoluyla Amerikan piyasasını korumayı öngörmektedir" (Yılmaz, 2024) şeklinde yorumlar da bulunmaktadır. Beklentiler sadece Amerika'nın ticaretinde önemli değişiklikler meydana geleceği yönünde değil, Trump 2.0 döneminin küresel ticarete de önemli etkileri olacağı şeklindedir.

Tabi ki Trump'ın seçim öncesi vaatleri ve seçildikten sonraki icraatları uyuşmayabilecektir. Ama her fırsatta "Önce Amerika"⁹ söylevini kullanan ve iç işlerine daha ağırlık vereceğini belirten Trump'ın, iç piyasada üreticileri korumaya yönelik politikalarının ağır basacağına işaret ettiği düşünülmektedir. Gümrük tarifeleri ile ilgili olarak Trump; Çin malları için genel %60 ya da daha fazla bir oranda artıştan bahsederken (Picciotto, 2024) diğer tüm ithal mallarına da %10 oranında gümrük vergisi uygulamayı, böylece ülke ortalamasını üç katına çıkarmayı ve Amerikan ticari korumacılığını 20. yüzyılın ortalarındaki en parlak dönemine geri götürmekten bahsetmiştir (Economist, 2023).

Önümüzdeki Trump yönetiminin uluslararası ticaret konularında nasıl şekillenebileceğini daha iyi değerlendirebilmek amacıyla bazı istatistik verilerinden yararlanmakta fayda vardır. Bu veriler sayesinde ilk Trump döneminde dış ticaret açığını kapatmaya yönelik uygulanan politikaların süreç içerisinde başarıya ulaşip ulaşmadığının tespiti önemlidir.

Aşağıdaki Tablo 1'den de görüleceği üzere ticaret savaşlarına start verilen 2018 yılından itibaren ABD'nin dış ticaret dengesinde bir iyileşme olmadığı gibi, bu açık istikrarlı bir şekilde artmaktadır. Aslında 2018 ve 2023 yılları arasındaki ithalat ve ihracat artış hızları karşılaştırıldığında, iki dönem arası söz konusu artış hızlarının %21-22 olduğu görülmektedir. Dolayısıyla ülkenin dış ticaret açığı da bu seviyelerde artış göstermiştir. Bu çerçevede, ticaret savaşları başlatılarak, ithalatta ilave koruma sağlamak, son 5 yıl içerisinde ABD dış ticaret açığı dikkate alındığında olumlu bir etki yaratmamıştır. Aynı seviyede artan ihracat ve ithalat bu sonucu doğurmuştur. Burada önemli olan husus, ABD'nin ihracat kabiliyetinde istenilen düzeyin de yakalanamamış olmasıdır. Özellikle uluslararası ticarete Çin'in ihracat hacmindeki artış, diğer büyük ekonomilerin küresel rekabet içindeki konumlarını daha iyi bir yere taşıyacak performans göstermeleri önünde büyük engel oluşturmıştır. Öte yandan, ABD'nin uzun süredir ticaretinde açık vermesi, bu büyük ekonomik pazara giriş imkânlarını değerlendirip ihracat olanaklarına kavuşan gelişmekte olan birçok ülke için de en önemli politikalardan biri olmuştur.

⁸ "2.0 ifadesi", bir şeyin veya birinin yeni ve geliştirilmiş bir versiyonu veya örneğini tanımlamak için post pozitif olarak kullanılmaktadır. (Meriam Webster, 2024)

⁹ "Önce Amerika" söylemini Trump ilk olarak Nisan 2016 tarihindeki seçim kampanyasında kullanmıştır (Wittner, 2024).

Aslında dünyadan yaptığı alımlar sayesinde ticaretinde verdiği bu büyük açıkla ABD uzun zamandır birçok devletin ekonomik kalkınmasında çok önemli bir rol oynamıştır.

Bu veriler, ABD'nin yeni Trump döneminde de mevcut uluslararası sistemde uzun süredir devam etmekte olan bu yükü daha fazla taşımak istemeyeceğini, (belki ihracat artırıcı politikalar ile birlikte) ithalatını sınırlandıracak birtakım yeni enstrümanlara başvurabileceğini, ya da mevcut olanları artırarak devamına karar verebileceğini desteklemektedir.

Tablo 1. ABD Dış Ticareti (Birim: 1.000 ABD Doları)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
İhracat	1.665.688.484	1.642.820.352	1.424.934.919	1.754.300.368	2.062.937.261	2.019.159.665
İthalat	2.609.126.878	2.563.536.173	2.406.931.650	2.935.314.152	3.375.948.186	3.172.533.052
Denge	-943.438.394	-920.715.821	-981.996.731	-1.181.013.784	-1.313.010.925	-1.153.373.387

Kaynak: Trade Map

Önemli olan diğer bir husus ise ABD'nin söz konusu ticaret açığının ticaret ortakları arasında nasıl dağıldığının tespiti. Bu nedenle ABD'nin son beş yıllık ithalatının ve ticaret açığının ana ticaret ortaklarından olan AB ve Çin özelinde ülkesel dağılımını incelemekte fayda görülmektedir.

Aşağıdaki Tablo 2'den görüleceği üzere, ABD'nin son beş yıl içerisinde Çin'den ithalatında %20 oranında bir azalma vardır (2018-2023). İthalattaki bu azalma kendini ayrıca Çin'in ABD'nin toplam ithalatındaki payında da belli etmektedir. Ticaret savaşlarının başladığı 2018 yılında ABD toplam ithalatında Çin %21,6'lık bir paya sahip iken, bu oran 2023 yılında %14'e kadar gerilemiştir. ABD'nin artan ticaret açığı dikkate alındığında, Çin'den boşalan pazar payının ABD'nin diğer ticaret ortakları tarafından doldurulduğu görülmektedir. Bu husus, Nisan 2022 tarihinde ABD Hazine Bakanı Janet L. Yellen'in (US Treasury, 2022), "dost ve müttefikten tedarik" (friend/ally-shoring), diğer bir deyişle ABD'nin tedarik zincirlerinin güvenilir ülkelere taşınması kavramını destekleyen açıklamasını da akla getirmektedir.

Öte yandan, aynı dönem içerisinde ABD'nin AB'den yaptığı ithalattaki artış dikkat çekmektedir. Brexit ertesi 2020 yılında AB'den yapılan ithalat 2023 yılında %39 oranında artmıştır. Bu artış "İngilteresiz" AB ticaret verileri için önem arz etmektedir. Nitekim Brexit öncesi 2018-2019 yılları verilerinden de görüleceği üzere, ABD'nin AB'den yaptığı ithalatın toplam ABD ithalatı içindeki payı oldukça yüksektir: %19-20. Ayrıca, Brexit ertesi ABD'nin 2020-2023 yılları arasındaki toplam ithalatında AB payında da bir artış söz konusudur. 2023 yılında bu pay %18,6'ya ulaşmıştır.

Tablo 2. ABD İthalatının AB ve Çin Payı (Birim: 1.000 ABD Doları)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ABD'nin Çin'den İthalatı	562.700.012	470.950.852	456.449.466	540.073.411	575.710.081	448.035.941
Çin'in toplam ABD ithalatındaki payı (%)	21,6	18,4	19,0	18,4	17,1	14,1
ABD'nin AB'den ithalatı*	498.405.974	526.102.751	424.518.261	502.591.665	569.186.241	589.906.755
AB'nin toplam ABD ithalatındaki payı (%)*	19,1	20,5	17,6	17,1	16,9	18,6

Kaynak: Veriler Trade Map veri tabanından elde edilmiş, ancak yazar tarafından hesaplanmış ve tabloluşturulmuştur. *2020 yılındaki Brexit nedeniyle AB verileri: 2018 ve 2019 yıllarında 28 üyeli, diğer dönemlerde 27 üyeli olarak hesaplanmıştır.

AB, ABD'nin her zaman müttefiki ve önemli bir ticaret ortağı olmuştur. ABD ile ticaret Avrupa ülkeleri için kritik önem taşımaktadır. AB Komisyonu'nun verilerine göre AB ve ABD, 2021 yılında 1,2 trilyon Avro (1,29 trilyon Dolar) ile tüm zamanların en yüksek seviyesine ulaşan dünyadaki en büyük ikili ticaret ve yatırım ilişkisine sahiptir (Amaro, 2024).

Ancak Trump'ın ilk dönem başkanlığında ticaret konularında gerginleşen ilişkilerin, önümüzdeki ikinci dönem başkanlığı süresince de devam edebileceğini düşünmek yanlış olmayacaktır. AB yetkilileri ve komisyon bürokratları olası yeni ilave gümrük vergilerine ilişkin gündemi dikkatlice takip etmektedir. Zira Trump, Avrupa ülkelerini %10 ek gümrük vergisi uygulamakla tehdit ederken, Avrupa Birliği'nin yeterince Amerikan malı almadığı için "büyük bir bedel ödemek" zorunda kalacağını söylemiştir (Amaro, 2024). Özellikle, Tablo 2'den görüleceği üzere, Çin'den azalan ithalatın yerinin bir nebze de olsa AB'den artan ithalat ile doldurulması ABD Başkanı'nın bedel ödemeye ilişkin söylevini destekleyecek niteliktedir.

Brüksel'in, Cumhuriyetçileri müzakere masasına geri döndürmek ve bir anlaşma yapmak için Trump'ın gümrük vergilerine karşı hızlı ve sert bir şekilde karşılık vermeye hazırlandığı, çeşitli basın organlarında ve AB'li diplomatlar tarafından dile getirilmektedir (Moens vd., 2024). Öte yandan AB'nin, en büyük müttefiki ile zarar verici bir ticaret savaşından kaçınmak istediği için çeşitli politikalar üretme çabası içinde olduğu da görülmektedir (AFP, 2024). AB Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen 8 Kasım 2024 günü yaptığı açıklamada, ABD lideri Donald Trump'a, Rus enerjisinin yerini alması için ABD'nin bloğa daha fazla sıvılaştırılmış doğal gaz tedarik etmesini önermiştir (AFP, 2024). Böylelikle Trump'ı, yeni gümrük vergileri uygulamaktan caydırmak için Avrupa'nın Amerika'dan daha fazla sıvılaştırılmış doğal gaz satın alması yönünde bir politika önceliği ortaya çıkmıştır (AFP, 2024).

AB için yaklaşmakta olan olası bir yeni ticaret savaşı ile ilgili olarak yapılan bazı araştırmalarda (Knightley vd., 2024) "Avrupa'nın en kötü ekonomik kâbusu gerçek oluyor" denilmekte ve Avro Bölgesi ekonomisinin durgun büyümeden tam anlamıyla bir durgunluğa geçebileceği, hâlihazırda zor durumda olan ve büyük ölçüde ABD ile ticarete dayanan Alman ekonomisinin Avrupa otomotivine yönelik olası gümrük vergilerinden özellikle olumsuz etkileneceği belirtilmektedir. Ayrıca, Trump'ın Ukrayna ve NATO konusundaki tutumuna ilişkin belirsizliğin Avro Bölgesi genelinde son dönemde istikrar kazanan ekonomik güven göstergelerini zayıflatabileceği ve tarifelerin Avrupa'yı 2025'in sonlarına kadar etkilemeyecek olsa da yenilenen belirsizlik ve ticaret savaşı korkularının Avro Bölgesi ekonomisini yılın başında resesyona sürükleyebileceği değerlendirilmektedir. Özellikle Almanya konusu Trump'ın ilk başkanlık döneminde önem verdiği bir husus olmuş ve Amerika'ya milyonlarca araba sattığı ve ticaret açığını genişlettiği için Almanya'yı "çok kötü" olarak nitelendirmiştir (Sheftalovich, 2017).

ABD ve Çin arasındaki yeni ticaret savaşlarının sonuçları Çin tarafından incelendiğinde; ilave gümrük vergilerinin Pekin için çok önemli bir zamana denk gelebileceği, zira ülkenin içinde olduğu bazı ekonomik sorunlarla mücadele ederken (emlak piyasasındaki çöküş ve tüketici harcamalarındaki durgunluk vb.) büyüme için ihracata daha fazla bel bağlayacağı, yeni savaşın Çin'in ihracatını 200 milyar dolar azaltabileceği ve GSYH üzerinde yüzde 1 puanlık bir düşüşe neden olabileceği değerlendirilmektedir (Cheng, 2024).

Hâlihazırda tarifelerden bağımsız olarak Çin, ABD dışındaki pazarlarda ihracatta bir güç merkezi olmaya devam etmektedir. Daha önce de değinildiği üzere ticaret savaşları ertesinde Çin'in dünya ihracatından aldığı pay artmıştır (İhracat payı 2018'de %13'den, 2023'de %14,6'ya yükselmiştir). Bu durum bugüne kadar Çin'in ABD'de pazar payı kaybederken, diğer bölgelerde ihracatını artırdığının göstergesidir. Örneğin, Çin 2010'larda %18'den az olan ASEAN ithalatının artık %25'inden fazlasını temsil etmektedir (Cheng, 2024). Ancak aynı durum Çin'in dünya ithalatındaki payı için geçerli değildir. Son beş yıllık dönem itibarıyla bu pay %11 civarındadır (Trade Map, 2024).

Bu kapsamda ABD Merkez Bankası'nın (FED) 2024 Ağustos ayında yayınladığı bir raporda Çin'in, ABD'ye satış yapan ülkelere de ihracatının arttığı belirtilmektedir (Hoang ve Lewis, 2024). Rapora göre Çin'in ABD mal ithalatındaki payı, ABD'nin Çin'e yönelik gümrük vergisi artışları ve diğer jeopolitik gerilimlerin ardından 2017'den bu yana önemli ölçüde düşüş göstermektedir. Ancak, ABD Çin'den doğrudan tedarikini azaltmış olsa da ABD'nin ithalatındaki diğer tedarikçilerinin Çin'den ithalata olan bağımlılıklarının arttığı görülmektedir. Çalışma ile bu eğilimin, ABD'nin Çin mallarına olan doğrudan bağımlılığının azalmasının, diğer ticaret ortakları aracılığıyla artan dolaylı bağımlılıkla dengelenip dengelenmediği ve Vietnam-Meksika gibi üçüncü taraf ülkelerin ürünlerinin ABD pazarına girişini sağlamak için Çin'in arka kapısı olarak hizmet edip etmediği sorusu incelenmektedir. Sonuç olarak rapor; Çin'in üçüncü ülkelerdeki yatırımlarına ve tedarik zincirlerinin yeniden yapılandırılmasına ilişkin doğrudan kanıtlara ihtiyaç olduğunu, farklı politika değişikliklerinin (tarife artışı, sanayi politikaları, yeşil dönüşüm, ulusal güvenlik, vb.) etkilerini birbirinden ayırıştırmanın gerektiğini ve bu değişiklikler neticesinde Çin'in küresel tedarik zincirinde düşük maliyetli, düşük katma değerli bir konumdan, daha önceki yıllarda Güney Kore ve Japonya'nın yaşadığı gibi

yüksek katma değerli bir üretim konumuna doğal yükselişinden ayırmanın da önemli olacağını ifade etmektedir.

Raporda ayrıca; Çin'in dünyanın geri kalan bölgelerine artan ihracatının altında yatan nedenlerden biri olarak da, ABD'nin Çin mallarına uyguladığı 2018-2019 gümrük vergisi artışlarının Çin'de olumsuz bir talep şoku yaratarak ücret ve fiyatları düşürmüş ve üçüncü taraf ülkelerde Çin mallarının ithalatını artırmış olabileceği, başka bir deyişle, ABD'nin diğer tedarikçilerinin Çin ile artan bağlantıları, Çin mallarını bu ülkeler için daha ucuz hale getiren ticaret savaşının kaçınılmaz bir ekonomik sonucu olabileceği değerlendirilmektedir.

Söz konusu raporun bulguları değerlendirildiğinde; Çin'in, ABD'ye dolaylı ihracat yolları arayışı çerçevesinde, bu pazarın ürün sağlayıcılarına yönelik artan oranlarda yatırım ve iş birliğini geliştirici politikalar ile ABD'ye yönelik bir çevreleme politikası yürütebileceği de düşünülmektedir.

Trump Başkanlığı'nın ikinci dönemindeki muhtemel ticaret savaşı Çin için önemli sonuçlar doğuracaktır. İhracat aracılığı ile büyüme Çin'in en önemli ekonomi politikası olduğu göz önüne alındığında (örneğin; Bir Kuşak Bir Yol projesi gibi)¹⁰ şiddeti artan bir ticaret savaşının, Çin'in ABD'deki pazar kaybını telafi etmek üzere daha saldırgan ticaret politikaları uygulayabileceğini, -ihracatında uyguladığı sübvansiyonlarda artışlar gibi- akla getirmektedir. Hâlihazırda Çin'in sübvansiyonlu ihracatına karşın AB, ithal edilen Çin menşeli elektrikli araçlar için yüksek telafi edici vergiler uygulamaktadır (Liboreiro, 2024). Önümüzdeki dönemde saldırgan Çinli ihracatçıların fiyat kırma politikaları (damping uygulamaları) ve Çin hükümetinin ihracatta uyguladığı devlet desteklerindeki muhtemel artış, Çin'in ticaret ortaklarında da artan korumacılığın fitilini ateşleyecektir.

5. Trump 2.0 Döneminin Türkiye Dış Ticaretine Olası Etkileri

Türkiye dış ticaret verilerini incelediğimizde, dış ticaret açığının uzun bir süredir devam eden bir husus olduğu bilinmektedir. Nitekim son beş yıla ait veriler aşağıda yer almaktadır (Bkz: Tablo 3). Öte yandan, AB ile dış ticaret dengesi inişli çıkışlı olmakla beraber son dönemlerde Türkiye lehinedir. ABD ile 2021-22 yıllarında yakalanan ihracat ivmesi ise 2023 yılında tekrar dış ticaret açığına dönüşmüştür. Ancak, Çin ile ticaret Türkiye aleyhine gelişmektedir. Çin'in Türkiye'nin toplam ihracatı içindeki payı oldukça düşüktür (%1,5) (Bkz: Tablo 5). İthalattaki payı ise istikrarlı bir şekilde artmaktadır (%9-12 civarında) (Bkz: Tablo 4).

Trump'ın yeni döneminde olası tarife artışlarının Türkiye dış ticareti için olumsuz etkileri olabilecektir. ABD pazarı Türk ihracatçıları için büyük önem arz etmektedir. Trump'ın tüm ithalat vergilerinde uygulayacağını belirttiği artan oranlar, birçok ülke gibi Türkiye'nin de pazar payında daraltıcı bir etki yaratabilecektir. Öte yandan, ABD pazarında Çin'in yerini doldurabilecek bir ihracat imkânına sahip olmak ayrıca önemli

¹⁰ Çin 2013 yılından beri yürüttüğü "Bir Kuşak Bir Yol" projesi ile eski İpek Yolu'nu canlandırıp, beş kıtaya ulaşım olanaklarını artırmayı ve Çin mallarının daha hızlı ve güvenli bir şekilde dünyaya yayılmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

olacaktır. Nitekim Çin ihracatına %60 oranında ilave gümrük vergisi getirilirken diğer ülkelere ilave vergiler %10 oranında kalırsa ABD pazarında "Üçüncü ülke ihracatı göreceli olarak Çin ihracatına oranla bir rekabet avantajı elde edebilecektir" (Ülgen ve İltutmuş, 2024). Öte yandan, ABD pazarında Çin'den boşalacak tedarik zincirlerinde kendilerine yer edinebilmek için ABD'nin çeşitli ticaret ortakları büyük bir rekabet içinde olacaktır (Ülgen ve İltutmuş, 2024). Bu aşamada, hedef pazarda tedarik zincirlerini önceden kurmuş ve belirli bir talep organizasyonu kapasitesine ulaşmış tedarikçilerin daha güçlü bir rekabet avantajı elde edeceği açıktır (Ülgen ve İltutmuş, 2024).

"Dolayısıyla bu şartlarda ABD pazarına ihracatı yapılan hangi ürün grupları itibarıyla Türkiye bir rekabet avantajı elde edebilir? Hangi ürün gruplarında Türkiye, rekabet avantajını kaybeden Çin ürünlerinden pazar payı alabilir?" (Ülgen ve İltutmuş, 2024) sorularının ürün bazında çalışılması Türkiye açısından faydalı olacaktır.

Çin ile ticari ilişkilerinde Türkiye, Çin menşeli birçok ürünün ithalinde ticaret politikası savunma araçları (en çok başvurulan anti-damping vergisidir) uygulamaktadır (Ticaret Bakanlığı, 2024). Yerli piyasayı ve üreticileri haksız ve adil olmayan ticaretin yıkıcı sonuçlarından korumak için daha önce yukarıda da değinilen DTÖ'nün ilgili düzenlemeleri ve anlaşmaları uyarınca diğer tüm DTÖ üyesi ülkeler gibi Türkiye'de gerekli düzenlemeleri yapmaktadır. Öte yandan, Çin'in olası bir ihracat atağının Türkiye'nin iç dinamiklerini bozabileceği ve Çin'den ithalatı körükleyici bir ivme yaratabileceği değerlendirilmektedir.

AB pazarı ise, 1996'dan itibaren tesis edilen Gümrük Birliği ilişkisinden dolayı Türk dış ticaretinde önemli bir yere sahiptir. Ülke ihracatında en büyük pay AB ülkelerine aittir ki bu oran %40'lar çerçevesindedir (Bkz. Tablo 5). İthalatta ise Türkiye'nin AB'ne bağımlılığı ihracata göre daha düşük bir oranda, %30'lar civarında gerçekleşmektedir (Bkz. Tablo 4). ABD'de kaybedeceği pazar payı yerine Çin başka ülke pazarlarına ve AB'ye yönelebilecektir. AB pazarında kendine daha fazla bir yer edinmeye çalışan Çin, Türkiye ihracatı için büyük önem taşıyan bu pazarda rekabeti Türkiye aleyhine bozabilecektir. Aynı zamanda AB'nin olası bir ticaret savaşı sürecinde ekonomik bir resesyona girmesi sonucunda da Türk ihracatına ilave olumsuz etki yaratabileceği değerlendirilmektedir. Daralan bir Avrupa pazarı, bu pazardaki Türk ürünlerinin satışları üzerinde de bir daralma etkisine sahip olabilecektir. Ayrıca, şiddeti artan bir ticaret savaşında, Çin'in başka pazarlara ısrarcı bir şekilde yönelmesinin Türkiye'nin o ülkelerdeki pazar paylarını olumsuz etkilemesi de beklenmelidir.

Bu veriler ışığında olası yeni ticaret savaşları kapsamında adil rekabeti bozan uygulamalardan zarar gören devletlerin DTÖ kuralları uyarınca yeni korumacı önlemlere, misillemelere başvurması kaçınılmaz olacaktır. Bu önlemler karşılığında taraf ülkelerin de karşı-misilleme içeren uygulamalarının, önümüzdeki dönem ticaret savaşlarının yıkıcı etkilerinin uzun dönem hissedilmesine neden olabileceği ve dünya ticaretinde son dönemlerde yaşanan daralmayı da artıracığı beklenmelidir.

Tablo 3. Türkiye'nin Dış Ticaret Dengesi (Birim: 1000 ABD Doları)

	2019	2020	2021	2022	2023
Çin	-16.401.401	-20.174.423	-28.576.388	-38.072.812	-41.674.823
ABD	-2.875.607	-1.341.969	1.571.177	1.653.704	-951.809
AB*	15.715.475	-2.522.992	8.824.175	11.834.568	521.039
Toplam Denge	-29.476.049	-49.856.433	-46.158.444	-109.539.088	-106.351.679

Kaynak: Veriler Trade Map veri tabanından elde edilmiş, ancak yazar tarafından hesaplanmış ve tablolştırılmıştır. *2020 yılındaki Brexit nedeniyle AB verileri: 2019 yılında 28 üyeli, diğer dönemlerde 27 üyeli olarak hesaplanmıştır.

Tablo 4. Türkiye'nin İthalatının Dağılımı- AB, Çin ve ABD-

İthalat payı %	2019	2020	2021	2022	2023
Çin	9,1	10,5	11,9	11,4	12,4
ABD	5,6	5,3	4,8	4,2	4,4
AB*	35	33,4	31,5	25,7	29,3

Kaynak: Veriler Trade Map veri tabanından elde edilmiş, ancak yazar tarafından hesaplanmış ve tablolştırılmıştır. *2020 yılındaki Brexit nedeniyle AB verileri: 2019 yılında 28 üyeli, diğer dönemlerde 27 üyeli olarak hesaplanmıştır.

Tablo 5. Türkiye'nin İhracatında Dağılım- AB, Çin ve ABD-

İhracat payı %	2019	2020	2021	2022	2023
Çin	1,5	1,7	1,6	1,3	1,3
ABD	5,0	6,0	6,5	6,6	5,8
AB*	49,4	41,8	41,9	41,4	41,8

Kaynak: Veriler Trade Map veri tabanından elde edilmiş, ancak yazar tarafından hesaplanmış ve tablolştırılmıştır. *2020 yılındaki Brexit nedeniyle AB verileri: 2019 yılında 28 üyeli, diğer dönemlerde 27 üyeli olarak hesaplanmıştır.

6. Sonuç:

İkinci Dünya Savaşı ertesi kurulmak istenilen liberal çok taraflı ticaret sistemi içinde, ulusal çözümler yeniden ön plana çıkmaktadır. 2018'de ticaret savaşları ile başlayan bu süreç küresel ticaret politikalarında belirsizliği artırıp, daralan ticaret hacimlerine yol açmıştır. Bu durum 1970'li yıllarda tecrübe edilen korumacı ticaret politikaları ile bazı benzerlikler gösterse de özellikle 1995 yılında oluşturulmuş olan DTÖ'nün benzersiz rolü nedeniyle süreç bazı değişimleri de beraberinde getirmiştir (AHM'nin oluşturulması gibi). Özellikle, Donald Trump'ın ikinci defa ABD başkanı

seçilmesinin küresel ticarette olası etkileri diğer ülkeler tarafından dikkatle takip edilmekte, yeni çözüm ve politika arayışlarını da beraberinde getirmektedir.

Bu çalışma kapsamı yapılan değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır:

Trump'ın ilk döneminde uygulanan ithalattaki korumacı politikalara rağmen halen ABD'nin dış ticaret açığının devam ettiği görülmektedir. Söz konusu önlemler uyarınca Çin'in ABD'de azalan pazar payı başka tedarikçiler tarafından doldurmuştur. Bu nedenle Trump'ın yeni döneminde şiddeti yükselen bir ticaret savaşına tekrar yönelmesi şaşırtıcı olmayacaktır.

Trump'ın ikinci döneminde yükselteceğini söylediği tarifeler (Çin için %60, diğer ülkeler için %10), uluslararası ticaretteki karşılıklı bağımlılığın ve KDZ'lerin işleyişi göz önüne alındığında birçok ülkenin ticaret dengelerinde olumsuz bir etkiye sahip olacaktır. ABD uzun bir süredir devam eden ticaret açığını bir ulusal güvenlik meselesi olarak görüp, korumacı politikalarının düzeyini artırırken ticaret ortaklarının da kendisine misilleme ile cevap verme olasılığını da yaratmış olacaktır. Hâlihazırda, Trump'ın ilk dönem ulusal güvenlik kaygısı ile başlattığı tek taraflı korumacı politikaları nedeniyle DTÖ'de açılan davalarda ABD haksız bulunmuştur. Aynı durumun Trump'ın ikinci döneminde de şiddeti artan bir şekilde yaşanabileceği, ayrıca ABD'nin DTÖ kuralları ve dava sonuçlarını uygulamama yönündeki kararının devamı halinde dünya ticareti üzerindeki belirsizliğin, sonu belli olmayan bir zamana yayılacağını tahmin etmek güç olmayacaktır.

AB ise yeni dönemde ABD ile ilişkilerinde dikkatli olmaya çalışmakta, olası tarife artışlarını AB için önünü kesmek amacıyla, ABD'yi müzakere masasına çekebilecek politika önerileri geliştirmeye çalışmaktadır. Zira ABD tarifelerinde olası bir artış, AB ekonomisinde bazı olumsuzlukları beraberinde getirebilecek, özellikle halen sıkıntılı bir süreçten geçmekte olan Almanya ekonomisi için zorlayıcı bir süreç (özellikle otomotiv sektörü için) başlayabilecektir.

Çin'in de ABD'nin kendi ürünlerine yönelik yüksek oranlardaki tarife artışlarından olumsuz etkilenmesi kaçınılmazdır. İhracata dayalı ekonomik büyüme modelinin devamı için, halen agresif bir ihracat politikası izleyen Çin'in de bu kapsamdaki saldırgan politikalarının düzeyini artırmasını beklemek gerekmektedir. ABD'den boşalabilecek pazar payını başka ülke pazarları ile telafi etmek amacıyla, ihracat ürünlerinin rekabetini artırmaya yönelik fiyat ayarlamalarına ve yeni artan oranlar ile ihracat sübvansiyonlarına yönelmesi zorunlu olacaktır. Çin ayrıca, ABD'nin kendi yerine ikame edeceği ürün sağlayıcılarına yönelik artan oranlarda yatırım ve iş birliğini geliştirici politikalar ile ABD'yi bir çevreleme politikası da yürütebilecektir.

ABD'nin uygulamayı planladığı şiddeti artan bir ticaret savaş, Türkiye dış ticareti açısından da olumsuz etkiye sahip olacaktır. ABD'nin uygulamayı planladığı yeni tarifeler bu pazara girişte ülkemiz ihracatçılarını zorlayıp, ABD ile dış ticaretimizi olumsuz etkileyebilecektir. Tabi ki ABD pazarında Çin'den boşalabilecek pazar payını Türk ihracat ürünleri ile doldurabilmek önemli bir avantaj olarak değerlendirilmelidir. Zira Trump'ın Çin için uygulanması muhtemel vergi oranı diğer ülkelerden çok yüksektir. Ancak, ABD pazarında Çin'in yerine tedarikçi olma çabaları sadece Türkiye için değil, birçok üçüncü ülke için de belirleyici bir ticaret politikası olarak öne çıkabileceğinden, artan bir rekabet yaşanabilecektir.

Ayrıca yeni dönemde artan tarifeler Türkiye ihracatı için büyük önem arz eden AB ekonomisinde bir durgunluk yaratması halinde bu durum AB pazarının daralmasına ve Türk ihracatçılarının olumsuz yönde etkilenmesine neden olabilecektir. Aynı zamanda, Çin'in de olası bir küresel ihracat atağı karşısında gerek AB gerekse diğer ülke ve bölge pazarlarında Türkiye'nin ihracat rekabeti zorlaşabilecektir.

Son olarak, hâlihazırda işlevi sorgulanan DTÖ'yü uluslararası mecrada zor günler beklemektedir. Küresel ticarete artan belirsizlik ve korumacı politikalar bu çok taraflı örgütün yeniden yapılandırılmasını artık bir zorunluluk olarak ortaya sunabilecektir. ABD, kendi liderliğinde kurulmuş olan mevcut düzenden memnuniyetsizliğini açıkça belirtmektedir. Bu aşamada sorulması gereken sorular, yeniden şekillenmesi ya da reform edilmesi beklenen uluslararası ticaret sistemine ABD'nin öncülük etmeye istekli olup olmayacağı, bu yönde bir irade gösterip istekli olsa bile bu süreç içerisinde gerekli olan yeterliliğe sahip olup olamayacağı ve mevcut küresel ticaret düzenindeki yeni güçlü aktörler ve bölgesel oluşumlar tarafından (BRICS ülkeleri -özellikle Çin ve Rusya- ve AB gibi) bu iradesinin kabul görüp göremeyeceği olacaktır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Ticari Bilimler Fakültesi Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına aittir. Bu çalışma etik kurul izni gerektirmemektedir.

Research and Publication Ethics Statement

The authors declare that ethical rules are followed in all preparation processes of this study. In case of detection of a contrary situation, Journal of Commercial Sciences has no responsibility and all responsibility belongs to the authors of the study. This study does not require ethics committee approval.

Kaynakça:

Agence France Press (AFP) (2024), EU Chief Suggested To Trump Buying US Gas Instead Of Russia's, *Barron's*, 15/11/2024 tarihinde <https://www.barrons.com/news/eu-chief-suggested-to-trump-buying-us-gas-instead-of-russia-s-451c5356> sitesinden alındı.

Akoğlu Şişman, M. (2021), *The Formation and the Transformation of Trade Relations in the European Union, (1958-2018)*, Doktora Tezi, ODTÜ, Ankara, <https://open.metu.edu.tr/handle/11511/89692>

Amaro, S. (2024) Politics, Europe praises Trump's victory amid wider fears of an impending economic nightmare, *CNBC Haber Kanalı*, 7/11/2024 tarihinde <https://www.cnbc.com/2024/11/06/eu-reaction-to-us-election-2024.html> sitesinden alındı.

- Ayres, G. ve Mitchell A. (2012), General and Security Exceptions under the GATT and GATS, *International Trade Law and WTO*, Eds Carr I./ Bhuiyan J./ Alam S., Federation Press, 11/11/2024 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/228263700_General_and_Security_Exceptions_Under_the_GATT_and_the_GATS sitesinden alındı.
- BBC (2019), Trade war: US-China trade battle in charts, 10/11/2024 tarihinde <https://www.bbc.com/news/business-45899310> sitesinden alındı.
- BBC (2020), A quick guide to the US-China trade war, 9/11/2024 tarihinde <https://www.bbc.com/news/business-45899310> sitesinden alındı.
- Bown, C. (2019), The 2018 trade war and the end of dispute settlement as we knew it, *VOXeu-The Centre for Economic Policy Research (CEPR)*, 13/06/2019 tarihinde <https://voxeu.org/article/2018-trade-war-and-end-dispute-settlement-we-knew-it> sitesinden alındı.
- Bown, C. ve Kolb, M. (2023), Trump's Trade War Timeline: An Up-to-Date Guide, *Peterson Institute for International Economics, PIIE, Trade & Investment Policy Watch*, 15/11/2024 tarihinde <https://www.piie.com/sites/default/files/documents/trump-trade-war-timeline.pdf> sitesinden alındı.
- Burchard, H. Von D. (2019), Trump to EU: Include agriculture in US trade talks or face tariffs, *Politico, Political magazine*, 31/11/2024 tarihinde <https://www.politico.eu/article/trump-to-eu-include-agriculture-in-us-trade-talks-or-face-tariffs> sitesinden alındı.
- Bureau of Industry and Security (2022), Commerce Implements New Export Controls on Advanced Computing and Semiconductor Manufacturing Items to the People's Republic of China (PRC), *US Department of Commerce*, 15/11/2024 tarihinde <https://www.bis.doc.gov/index.php/documents/about-bis/newsroom/press-releases/3158-2022-10-07-bis-press-release-advanced-computing-and-semiconductor-manufacturing-controls-final/file> sitesinden alındı.
- Canuto, O. (2023), A Tale of Two Technology Wars: Semiconductors and Clean Energy, *Policy Center for the New South*, Policy Brief, No. 41/23, 11/11/2024 tarihinde https://www.policycenter.ma/sites/default/files/2023-11/PB_41-23_Otaviano%20Canuto.pdf sitesinden alındı.
- Cheng, E. (2024), Trump win and threat of more tariffs raises expectations for more China stimulus, *China Economy, CNBC*, 15/11/2024 tarihinde, <https://www.cnbc.com/2024/11/07/trump-win-and-threat-of-more-tariffs-raises-expectations-for-more-china-stimulus.html> sitesinden alındı.
- Çetinkaya, M. ve Muratoglu, G. D. (2019), 21. Yüzyılda Küresel Ticaret Savaşları, Murat Çetinkaya ve Gonul Dincer Muratoglu (Ed.), (s.7-44) *Ticaret ve Kur Savaşları Küresel 21. Yüzyılda Ekonomik Politığe Yansımaları*, Gazi Kitapevi, Ankara. <https://www.researchgate.net/publication/339352500>

- De Backer, K. ve Miroudot, S. (2013), Mapping Global Value Chains, *OECD Trade Policy Papers*, No. 159, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/5k3v1trgnbr4-en>
- Economist (2023), Trump's tariff plans would be disastrous for America and the world, 10/11/2024 tarihinde, <https://www.economist.com/leaders/2023/11/02/donald-trumps-tariff-plans-would-inflict-grievous-damage-on-america-and-the-world> sitesinden alındı.
- Herdem, Ş. ve Çelikkaya, D. (2020), ABD'den HUAWEI'ye İhracat Yasağı, *Herdem Attorneys at Law*, 10/11/2024 tarihinde <https://herdem.av.tr/abdden-huaweiye-ihracat-yasagi> sitesinden alındı.
- Hoang, T. ve Lewis, G. (2024), As the U.S. is Derisking from China, Other Foreign U.S. Suppliers Are Relying More on Chinese Import, *The Federal Reserve Board of Governors*, 13/11/2024 tarihinde <https://www.federalreserve.gov/econres/notes/feds-notes/as-the-u-s-is-derisking-from-china-Other-foreign-u-s-suppliers-are-relying-more-on-chinese-imports-20240802.html> sitesinden alındı.
- Hodge, A. (2022), Statement from USTR Spokesperson, *Office of USA Trade Representative*, 9/11/2024 tarihinde <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2022/december/statement-ustr-spokesperson-adam-hodge> sitesinden alındı.
- Kaya, T. (2017), DTÖ Anlaşmalarındaki Yükümlülüklerden Kaçınmaya Olanak Sağlayan İstisna Hükümleri, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(2), 169-192.
- Kimberly, A. (2019), Trade Wars and their Effect on the Economy and You, Why Trade Wars Are Bad and Nobody Wins, *US Economy and News -Trade Policy, The Balance*. 31/11/2024, <https://www.thebalance.com/trade-wars-definition-how-it-affects-you-4159973> sitesinden alındı.
- Knightley, J., Garvey, P., Turner, C., Brzeski ve C., van den Broek, J. (2024), Trump wins: Tax cuts come with a cost, *ING, THINK economic and financial analysis*, 8/11/2024 tarihinde, <https://think.ing.com/articles/trump-wins-tax-cuts-come-with-a-cost/#a5> sitesinden alındı.
- Liboreiro, J. (2024), AB, Çin menşeli elektrikli otomobillere yönelik yüksek gümrük vergilerine son onayı verdi, *Euro News*, 29/10/2024 tarihinde <https://tr.euronews.com/business/2024/10/29/ab-cin-menseli-elektrikli-otomobillere-yonelik-yuksek-gumruk-vergilerine-son-onayi-verdi> sitesinden alındı.
- Merriam-Webster (2024) *Encyclopaedia Britannica Company*, 15/11/2024 tarihinde, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/2.0> sitesinden alındı.
- Miller, C. (2022) *Chip Wars The Fight for the World's Most Critical Technology*, Scribner
- Moens, B., Gavin, G., ve Caulcutt, C. (2024), EU's opening bid to avoid Trump's tariffs: We could buy more American gas, *E&E News By POLITICO*, 13/11/2024 tarihinde <https://www.eenews.net/articles/eus-opening-bid-to-avoid-trumps-tariffs-we-could-buy-more-american-gas/> sitesinden alındı.

- O'Brien, C. R. (2024), The Return of Peace Through Strength-Making the Case for Trump's Foreign Policy, *Council on Foreign Relations*, 11/11/2024 tarihinde <https://www.foreignaffairs.com/united-states/return-peace-strength-trump-obrien> sitesinden alındı.
- Palumbo, D. ve Costa, N. (2019), Trade war: US-China trade battle in charts, *BBC News*, 31/10/2024 tarihinde <https://www.bbc.com/news/business-48196495> sitesinden alındı.
- Picciotto, R. (2024), Trump floats 'more than' 60% tariffs on Chinese imports, *CNBC Haber Kanalı*, 11/11/2024 tarihinde, <https://www.cnbc.com/2024/02/04/trump-floats-more-than-60percent-tariffs-on-chinese-imports.html> sitesinden alındı.
- Politi, P. ve Rocco, M. (2019), Donald Trump to delay car tariffs decision by up to 6 months, *Financial Times*, 31/12/2023 tarihinde, <https://www.ft.com/content/379dd484-771f-11e9-be7d-6d846537acab> sitesinden alındı.
- Pompeo, M.R. (2020), The United States Protects National Security and the Integrity of 5G Networks, *US Department of State, Press Statement*, 10/11/2024 tarihinde <https://2017-2021.state.gov/the-united-states-protects-national-security-and-the-integrity-of-5g-networks/index.html> sitesinden alındı.
- Reinbold, B. ve Wen, Y. (2019), Historical U.S. Trade Deficits, *Federal Reserv Bank of St.Louis*, 31/09/2024 tarihinde <https://www.stlouisfed.org/on-the-economy/2019/may/historical-u-s-trade-deficits> sitesinden alındı.
- Reuters, (2019), Factbox: Tariff wars - duties imposed by Trump and U.S. trading partners, *The News and Media Division of Thomson Reuters*, 20/May2019 tarihinde <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-tariffs-factbox/factbox-tariff-wars-duties-imposed-by-trump-and-us-trading-partners-idUSKCN1SJ1ZJ> sitesinden alındı.
- Rockwell, K. (2022), Recent WTO Ruling Against the United States Highlights Challenges in Dispute Resolution, *Willson Center Blog*, 15/11/2024 tarihinde <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/recent-wto-ruling-against-united-states-highlights-challenges-dispute-resolution> sitesinden alındı.
- Seric, A. ve Tong, Y.S. (2019), What are global value chains and why do they matter? *UNIDO, Industrial Analytics Platform*, 15/11/2024 tarihinde <https://iap.unido.org/articles/what-are-global-value-chains-and-why-do-they-matter> sitesinden alındı.
- Sheftalovich, Z. (2017) Trump calls Germans 'bad, very bad,' vows to curb car imports: report, *POLITICO News Organization*, 31/11/2024 tarihinde <https://www.politico.eu/article/trump-calls-germans-very-bad-vows-to-curb-car-sales-report/> sitesinden alındı.
- Spero, J. E. ve Hart, J. A. (2010), *The Politics of International Relations*, seventh ed., Wadsworth.
- Ticaret Bakanlığı (2024), İthalat Mevzuatı, 10/11/2024 tarihinde <https://ticaret.gov.tr/ithalat/ithalat-mevzuati> sitesinden alındı.

Trade Map (2024), *International Trade Center (ITC), Trade statistics for international business development*, <https://www.trademap.org/Index.aspx>

US Department of State (2022), Bureau of International Security and Nonproliferation Export Controls Policy, *Export Controls Policy*, 12/11/2024 tarihinde <https://www.state.gov/nonproliferation-export-controls/> sitesinden alındı.

Ülgen, S. ve İltutmuş, A. (2024), Trump Döneminde ABD'nin Uluslararası Ticaret Politikası: Ticaret Savaşları Türkiye'ye Avantaj Sağlar mı?, *Edam Ekonomi ve Dış Politika Araştırmalar Merkezi*, 12/11/2024 tarihinde https://edam.org.tr//Uploads/Yukleme_Resim/-12-11-2024-14-27-23.pdf sitesinden alındı.

White House (2018), President Donald J. Trump is Confronting China's Unfair Trade Policies, 10/11/2024 tarihinde <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/president-donald-j-trump-confronting-chinas-unfair-trade-policies/> sitesinden alındı.

Wittner, L.S. (2024), The Ugly Origins of Trump's "America First" Policy, *Foreign Policy in Focus*, 10/11/2024 tarihinde, <https://fpif.org/the-ugly-origins-of-trumps-america-first-policy/> sitesinden alındı.

WTO (2018), Panels established to review US steel and aluminium tariffs, countermeasures on US imports, 11/11/2024 tarihinde, https://www.wto.org/english/news_e/news18_e/dsb_19nov18_e.htm sitesinden alındı.

WTO (2022), Dispute Settlement, DS548: United States- Certain Measures on Steel and Aluminium Products, The EU, 11/11/2024 tarihinde, https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds548_e.htm sitesinden alındı.

WTO (2023), Dispute Settlement, DS564: United States - Certain Measures on Steel and Aluminium Products, Türkiye, 11/11/2024 tarihinde, https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds564_e.htm sitesinden alındı.

WTO (2024a) The WTO, 11/11/2024 tarihinde https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/what_stand_for_e.ht sitesinden alındı.

WTO (2024b), Index of disputes issues, 11/11/2024 tarihinde, https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/dispu_subjects_index_e.htm?id=G232 sitesinden alındı.

WTO (2024c), DISPUTE SETTLEMENT, DS554: United States - Certain Measures on Steel and Aluminium Products, Russia, 11/11/2024 tarihinde, https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds554_e.htm sitesinden alındı.

Yellen, Janet L. (2002), Remarks by Secretary of the Treasury Janet L. Yellen on Way Forward for the Global Economy, *Press Releases*, 27/12/2024 tarihinde <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy0714> sitesinden alındı.

Yılmaz, E. (2024), Trump'ın uygulamayı planladığı politikaların Türkiye'nin büyümesine katkı sağlayacağı öngörülüyor, *Anadolu Ajansı, Ekonomi*, 15/11/2024 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/trumpin-uygulamayi-planladigi-politikalarin-turkiyenin-buyumesine-katki-saglayacagi-ongoruluyor/3388000> sitesinden alındı.

Extensive Summary

Trade Wars and International Trade Order in Trump's New Era

After the Second World War, liberal trade policies were strengthened by their dominance in Western countries, and later, with the collapse of the Union of Soviet Socialist Republics (USSR), they became the unrivaled dominant approach to global trade. Nevertheless, this dominant approach has also been developed by the leading role of the United States (US) in international affairs. In this process to initiate a rule-based multilateral liberal trade order, first the General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) (1947) and then its successor the World Trade Organization (WTO) have been established. Since their creation, these initiatives can be regarded as successful in securing the liberal trade order.

However, in the post-2000 period, crises, pandemics and some political developments in the global economy have led to an increase in questioning of the functions and institutions of the current liberal trade order. On the other hand, perhaps the most important of the events that have caused the most damage to today's liberal economic system and caused it to be questioned is the "trade wars" in international trade that have been initiated with the election of Trump as President in 2017 in the USA, the main architect of this system.

This study analyzes how the trade wars initiated by Trump in his first presidential term may take shape in his new term after his election as the US President for the second time in 2024 and the effects of possible new trade wars on global trade. First, the rules of the WTO for trade protectionism are examined, then a summary of Trump's first-term trade wars follows. In the rest of the study, the global effects of the new protectionist policies that Trump is likely to implement in his new term are analyzed, as well as their effects on his trading partners, mainly the European Union (EU), China and Turkey.

Although the main founding purpose of the WTO is "to ensure that international trade flows as smoothly, predictably and freely as possible", there are also some rules within the WTO that allow member states for various restrictions on trade. Both by taking into account certain social values and interests (such as national security concerns) and to protect the competitiveness of local producers/exporters within the rhetoric of "fair trade" in areas they deem necessary, member states can implement restrictive measures in their trade.

Yet, since 2018, the US under the Trump administration has resorted to trade protectionist policies under various headings, claiming that the deficit in the country's trade balance, which the country has been experiencing since the 1970s, is now a

national security issue. On the other hand, the US has not implemented these policies following the rules and procedures outlined by the WTO, and even Biden, who took over the presidency after Trump, also ensured the continuation of these policies.

Trump's unilateral protectionist policies on imports during his first presidential term led to retaliatory responses by the countries to which these policies were directed, resulting in mutual protectionism arguments and increased uncertainty in trade policies.

In his first term, Trump launched trade wars in three areas. First, the US imposed a global tariff on steel and aluminum. Second, new tariffs on selected products from China were imposed. Third, the US threatened some countries (Mexico and the EU) with additional tariffs on their exports if they did not meet the conditions demanded by the US.

The exporting countries, affected by the US tariffs on steel and aluminum products at the global level, have filed complaints with the WTO. The European Union, Turkey, Switzerland, Russia, Norway, Mexico, Canada, India and China have filed complaints against the US at the WTO and have also started to retaliate with some countermeasures simultaneously. Not surprisingly, the WTO has ruled that the increased tariffs imposed by the US on steel and aluminum products violate all relevant rules of the WTO.

As Trump has mentioned a general increase of 60% or more for Chinese goods and 10% for all other imported goods in his election campaign, Trump's re-election as the US president is expected to have some repercussions on the global economy.

In this context, the possible effects of Trump's likely protectionist policies on the EU, China and Turkey have been analyzed within the framework of statistical data and these evaluations are summarized below:

Despite the import protectionist policies implemented during Trump's first term, the US still continues to have a trade deficit. China's decreasing market share in the US has been replaced by other suppliers. Therefore, it would not be surprising to see Trump turn to an escalating trade war in his new term. However, a new escalating trade war would have a negative impact on the trade balances of many countries, given the interdependence in international trade and the functioning of GVCs (Global Value Chains).

The EU is trying to be careful in its relations with the US and is searching to develop policy proposals that can bring the US to the negotiation table in order to prevent possible tariff increases for the EU. This is because a possible increase in US tariffs could bring about some negative effects on the EU economy, especially for Germany which is still going through a troubled period.

China will be adversely affected by the US tariff hikes on its products. To maintain its export-led economic growth model, China, which currently pursues an aggressive export policy, should be expected to increase the level of its aggressive policies. It will inevitably turn to price adjustments and export subsidies at newly increased rates to improve the competitiveness of its export products to compensate for the market share that may be vacated from the US with other countries' markets.

China will also be able to implement policies to promote increased levels of investment and cooperation in the new product providers of the US, to pursue a containment policy towards the US.

An escalating trade war will also have a negative impact on Turkey's foreign trade. The new tariffs planned to be imposed by the US will make it difficult for Turkish exporters to access the market. Of course, it should be considered an important advantage to be able to fill the market share that may be vacated by China in the US market with Turkish export products. However, since efforts to replace China as a supplier in the US market may come to the fore as a decisive trade policy not only for Turkey but also for many third countries, there will be escalating competition.

Moreover, if the increased tariffs in the new era cause a recession in the EU economy, which is of great importance for Turkish exports, this may lead to a contraction in the EU market and adversely affect Turkish exports. At the same time, in the face of a possible global export offensive by China, Turkey's export competitiveness in both the EU and other countries and regions may become more challenging.

Finally, the WTO, whose function is currently being questioned, is facing difficult times in the international arena. Increasing uncertainty and protectionist policies in global trade may make the restructuring of this multilateral organization a necessity. The US has openly expressed its dissatisfaction with the current order established under its leadership. The questions to be asked at this stage are whether the US will be willing to lead the international trade system that is expected to be reshaped or reformed, whether it will have the necessary competence to do so, and whether this time its leading role will be accepted by the new powerful actors and regional formations in the current global trade order (such as the BRICS countries – especially China and Russia - and the EU).